

OKUL ve ÇEVRE İLİŞKİSİ

Okul sosyal bir örgüttür. Girdisi ve çıktısı insandır. Girdiyi çevreden alır, belirli bir eğitim sürecinden sonra ürünü tekrar çevreye verir. Bu yüzden çevreyle sıkı bir ilişki içindedir. Bu iş birliğinin tam olarak gerçekleştiği örgütlerde örgüt amacına ulaşır, gerçekleşmeyen örgütlerde ise eğitim örgütü tam olarak amacına ulaşamaz, sorunlar ortaya çıkar.

Zorunlu eğitim günümüzde geçmişe oranla daha uzun bir zamanı kapsamakla birlikte, çocuğun okulda geçirdiği zaman ailesi ve çevresiyle geçirdiği zamana göre daha kısa olduğundan okul öğrenmelerinin aile çevresinde de desteklenmesi gereklidir. Öğrencilerin okul başarılarını artırmak hem ailelerin hem de okulun ortak sorunudur (Tutkun ve Köksal, 2000, 216).

Okul hayatın içinde, hayat için ve hayatla beraber teşkilatlanmak ve faaliyette bulunmak zorundadır. Unutmamak gerekir ki, her okul çevresinden etkilenmek ve çevresini etkilemek gibi iki görevi beraber yapmak durumundadır. Okullarda yapı> eğitimin başarılı olması ve amaçlarına ulaşabilmesi için öğrencinin ailesinin ilgi ve yardımına ihtiyaç vardır (Taymaz, 2001, 190). Okul, eğitim sistemimizde eğitimin üretildiği yerdir. Okul eğitim örgütünün halkla yüzyüze gelinen kapısıdır. Okulun sorunları toplumu, toplumun sorunları da okulu daha doğdukları anda etkiler.

Her sistem, bir çevre içinde yaşar. Sistem, çevresi elverişli ise yaşayabilir. Çevre, sisteme ne denli gerekli girdileri sağlayabiliyorsa o denli elverişlidir. Her sistemin bir genel bir de özel çevresi vardır. Okulun genel çevresi, içinde yaşadığı toplumdur. Toplumun kültürel yapısı, siyasal düzeni, yönetsel birimleri, ekonomik yapısı, toplumsal değişim ve eğilimleri, kaynakları, yasal düzenlemeleri, bilimsel ve teknolojik gelişmişliği gibi pek çok değişken dolaylı ve dolaysız olarak okulu etkilerler. Okulun özel çevresi ise girdilerini aldığı, mezunlarını saldıdığı, etkilendiği ve etkilediği öbür örgütlerdir. Bunlar üst eğitim örgütleri, öbür okullar, toplum, aileler, örgütler ve benzerleridir. Okul, bunlara girdisi ve çıktısı ile bağlı olduğundan, bunlar olmadan ne var olabilir ne de yaşayabilir (Başaran, 2000, 45).

Türkiye’de okul giderek ailenin ve toplumun gerisine düşmüştür. Türk eğitim sisteminde okul-çevre dolayısıyla okul-veli ilişkilerinin sağlıklı olduğu söylenemez. Okul-çevre ilişkisini sağlayan aracı kurumlar olan okul-aile birliği, okul koruma derneği ve okul yönetiminin düzenli ve uyumlu çalışması gerekmektedir. Türk eğitim sisteminde; eğitim-öğretimin niteliğini önemli ölçüde düşürücü etkenlerden biri çocuğun hayata hazırlanmasında birinci derecede role ve öneme sahip iki unsur olan okul ile aile arasında iş birliğinin yeterince kurulamayışıdır. Okul-aile birlikleri ve okul koruma dernekleri örgütlenmiş değillerdir. Veli görüşme günleri dışında, velilerle örgütlü bir koordinasyon söz konusu değildir (Aytaç, 2000)

Öğrenci başarısının okulların yapısı veya sosyo-ekonomik koşullarından ziyade aile-okul iş birliği ile arttığı Griffith ve Chu ve Williams tarafından yapı> çalışmalarda tespit edilmiştir. Ancak, öğrenme ve davranış sorunları olan öğrenciler ailelerinin öğretmenlerle yaptıkları görüşmelerin öğrencilerin okul-içi ve okul-dışı faaliyetlerinden ziyade öğrencinin notları üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür (Demirbulak, 2000, 146).

Öğrencinin okuldaki gelişimi ailenin eğitime verdiği önem ile ilişkilidir. Aile-okul iş birliğinin iki avantajı vardır: Birincisi, ailenin okula ve öğrenciye gösterdiği ilgi, motivasyonu sağlar. İkincisi ise, okulun yapısını, değerlerini ve standartlarını tanıyan aileler çocuklarını daha iyi yönlendirebilirler (Berger, 1987, 96-108).

Okul-Aile-Çevre İlişkileri

I. Çevre Kalkınmasına Okulun Katkıda Bulunması:

Okulun çevre kalkınmasına katkıda bulunabilmesi için;

a. Okul, çevrenin yapısını inceleyerek insanların eğitim ihtiyaçlarını saptar, örgün ve gerekirse yaygın eğitim yoluyla karşılamaya çalışır.

b. Okul, çevre için insan kaynakları hazırlayan bir örgüttür. Bu nedenle çevrenin eğitime ilişkin beklentilerini karşılayarak sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmesi ve kalkınması için insan gücünü yetiştirir.

c. Okul yönetimi bu etkinliklerde başarılı olabilmesi için çevredeki tüm kamu ve sivil toplum örgütleri ile iletişim kurar, iş birliği yapar, koordinasyon sağlar ve çevreden tepkiler alır (Taymaz, 2001, 197).

Okul yöneticiliği konumu, çevrenin okula ilişkin beklentilerini ve okulun bu beklentileri karşılama gücünü kavramayı gerektirir. Çevrenin beklentilerinin sürekli olarak gözden geçirilmesinde de yöneticiye sorumluluk düşmektedir. Yöneticinin görevi, en üst düzeyde bir gelişmeyi gerçekleştirme amacıyla, çevresel ve mesleki katkıları olanaklı kılıcı dinamik bir denge için, tüm taraflara önerilebilecek geleceğe yönelik girişimlere ilişkin gereksinimlerin dikkate alınmasını ve değerlendirmesini gerektirir (Aydn, 2000, 184).

Toplum okulu modeline göre, okul topluma mal olmalı ve okulla toplum arasında etkileşim bulunmalıdır. Okul toplum etkinliklerinin merkezi olabilmek için akşamları, hafta sonları ve tatillerde açık olmalıdır. Okul, gece ve gündüz hem yetişkinlere, hem de çocuk ve gençlere açık olmalı, derslerin yanı sıra yetişkinler de okulda sosyal, kültürel ve dinlenmeye yönelik etkinliklere katılmalıdırlar (Lowe, 1985:97 'ten aktaran ; Pehlivan, 2000, 108). Bir eğitim kurumu olan okulun en önemli özelliklerinden birisi insan unsurunun ağırlıklı olması ve sosyal bir ortam içinde çevrenin bir parçası olarak varlığını sürdürmesidir.

II. Okul-Aile İş Birliği ve Aile Katılımının Sağlanması:

Zorunlu eğitim geçmişe oranla daha uzun bir zamanı kapsamakla birlikte, çocuğun okulda geçirdiği zaman ailesi ve çevresiyle geçirdiği zamana göre hâlâ kısa olduğundan okul öğretmenlerinin aile çevresinde de desteklenmesi gereklidir. Çocuklarına destekleyici bir ortam sağlayan aileler, sosyo-ekonomik durumları yetersiz olsa bile çocuklarının okul başarısına olumlu etki yapabilirler. Öğrencilerin okul başarılarını artırmak hem ailelerin hem de okulun ortak sorunudur. Okul ve aileler bu amacı gerçekleştirmeye yönelik programlarını düzenlemek ve uygulamak için birlikte çalışabilir (Tutkun ve Köksal, 2000, 220).

Okul-aile iş birliği öğrenci başarısının artması, katılım, güdülenme, kendine güven ve davranışların değişmesini sağlamaktadır. Ayrıca çocukların okul ve öğretmenlere ilişkin olumlu tutumlar geliştirilmesinde de aile katılımı temel bir araçtır (Burns, 1993,9' ten aktaran ; Pehlivan, 2000, 110).

Öğrenciler günün başlangıcı ile bitişi arasında iki farklı dünya olan ev ve okul arasında gidip gelmektedirler. Birçok öğretmen toplumsal ve ailevi sorunların, okuldaki öğretim sürecini engellediğini düşünmektedirler. Öğrencilerin bir kısmı okula yeterince beslenmeden, sağlık sorunları, güvenlik ve sevgi gibi temel gereksinimleri karşılanmamış olarak gelmektedirler. Öğretmenlerin ailelerle ilgili yakınmalarından biri de, ailelerin okula sağladıkları desteğin yetersizliği ve okulların amacı ve yapmak istedikleriyle ilgilenmemeleridir (Rosental ve Sawyers 1996' dan aktaran; Pehlivan, 2000, 110).

III. Baskı Grupları ve Gönüllü Kişi ya da Gruplarla İlişkiler:

Sosyal ve ekonomik olduğu kadar politik bir girişim olan eğitimi, özellikle düzenli çıkar grupları etkilemek isterler. Bunların kendilerine özgü kamu yararı kavramları ve buna dayalı eğitim felsefeleri olur. Böylece, okulu ve amaçlarını, bu felsefeleri çerçevesine sokmaya çalışırlar. Eğer eğitim mesleği, eğitimin amaçları ve bunların kontrolü konusunda kendi sorumluluğu bakımından sağlam bir felsefeye sahip değilse, düzenli yarar grupları karşısında direnemez. Toplumdaki sosyal eylemler artık genellikle ekonomik, politik, mesleki, dinsel ve benzeri eksenler etrafında düzenlenmiş güçlü grupların etkileri sonucunda meydana gelmektedir. Halkın çeşitli düzeylerde seçtiği temsilciler, bu güçlü baskı grupları tarafından sürekli olarak mağlup edilmektedir. Durum kamu yararına karşı, özel yararlar sorunu olmuş bulunmaktadır. Başka bir görüşe göre ise baskı grupları genellikle okulun amaçlarını ve çalışma yöntemlerini değiştirmeyi hedef tutmakta ve bu bakımdan okul yöneticilerini olumsuz etkilemektedir.

IV. Çevrenin Eğitime Desteğinin Sağlanması ve Halkla İlişkiler:

Okul, öğrencileri yetiştirmenin ötesinde çevre ile iş birliği içinde ayrıca hizmet sunarken karşılığında da destek sağlar. Bu destek, hizmet ve mal şeklinde olur. Çevreden yardım sağlanması, ilgili yasa hükümlerine göre yapılır (Kanun No: 2860). Bunlar şunlar olabilir;

- a) Okuldaki branş ve dallar ile ilgili alanlarda çevredeki başarılı ve tanınmış elemanların okuldaki eğitim etkinliklerine katılmaları sağ>ır.
- b) Bir kısım uygulamalı derslerin çevredeki ilgili kurum ve kuruluşlarda yapılması sağ>ır. Bu çalışma, kanaat dönemlerinde olduğu gibi yıl sonunda staj şeklinde yapılabilir.
- c) Yoksul ve ihtiyacı olan öğrenciler için çevre kuruluşlarından burs, kredi veya parasal destek sağlamak üzere girişimlerde bulunulur.
- d) Okulda yapılacak eğitimde kullanılmak üzere, çevre endüstri ve kuruluşlarından karşılıksız malzeme ve araçlar sağ>ır. Ayrıca, okul bina ve tesislerinin bakım ve onarımları için para, malzeme ve işçilik gibi yardım sağlama yolları aranır (Taymaz, 2001, 197-198).

Örgütlerin halkla ilişkiler kurması sorunların çözümü için kaçınılmazdır. Halkla ilişkilerde gazete, dergi, broşür, bülten,yıllık, afiş, mektup, el ilanları, radyo, tv, festivaller, yarışmalar, törenler,

sergiler, iletişim teknolojisi kullanılabilir başlıca araçlarıdır (Pehlivan, 2000, 115-116).

Çevreyi tanımaya yönelik çalışmaların yapılması: Okul, içinde bulunduğu çevreden öğrenci alır, yetiştirir ve tekrar topluma verir. Okul yönetimi okulun çevresini, toplumu, sosyal ve ekonomik gelişmelerin toplum yaş>ına etkilerini tanıması ve tanıtması için etkinliklerde bulunmalıdır.

Okul-aile bütünleşmesini sağlayabilmek için aşağıdaki öneriler geliştirilebilir:

√ Okul-çevre ve özellikle aile iş birliğinin önemi ve bu iş birliğinin geliştirilme yolları açısından okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin çeşitli eğitimlerle bilgi ve beceri kazanmaları sağlanmalıdır.

√ Aileler öğrencinin eğitiminde okulun yanında en etkili kurumu oluşturmaktadır. Öğrenciyi tanımada, yönlendirmede, yeteneğini ve kapasitesini artırmada mutlaka aileyle iş birliğine gidilmelidir. Bunu sağlayabilmek için, çok çeşitli vesilelerle ailelerin okula gelmesi, öğrenci sorunlarını paylaşması, öğretmen ve yöneticiler ile ortak kararlar geliştirmesi ve çocuğunun başarısı için rol alması ve katkıda bulunması sağlanmalıdır.

√ Aile-okul iş birliğini artırabilmek için posta, telefon, internet, çeşitli dergiler, gazeteler, oturumlar, toplantılar gibi birçok araçtan yararlanılmalı; ailelerin çeşitli etkinliklerden, çocuklarının okuldaki performansından haberdar edilmesi sağlanmalıdır.

√ Okullarda bulunan okul-aile birliğine ilişkin önemli hususlar yönetmeliklerde her ne kadar yer alsa da, bu birliklerin etkili şekilde çalışması sağlanmalıdır.

√ Okul yönetimi çevrenin eğitime ilişkin beklentilerini karşılayarak sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmesi ve kalkınması için insan gücünü başarılı olabilmesi için çevredeki tüm kamu ve sivil toplum örgütleri ile iletişim kurmalı, iş birliği yapmalı, koordinasyon sağlamalıdır.

√ Okul çevreye ve topluma beklediği hizmeti verebilmeli ve yararlı olabilmelidir. Okullar sadece eğitim- öğretim kurumları değil çevrenin kültür merkezi hâline getirilmelidir. Okul toplum etkinliklerinin merkezi olabilmek için akşamları, hafta sonları ve tatillerde açık olmalıdır. Okul, gece ve gündüz hem yetişkinlere, hem de çocuk ve gençlere açık olmalı, derslerin yanı sıra yetişkinler de okulda sosyal, kültürel ve dinlenmeye yönelik etkinliklere katılmalıdırlar.